

บทความพิเศษ

บูรณาการปรีคลินิก

พันเอกหญิง รองศาสตราจารย์ ยูพา ผลโภาค

ภาควิชาจุลชีววิทยา วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 และ 24 และข้อเสนอแนะของการประชุมแพทยศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 7 (9-11 เม.ย.44) ให้มีการพัฒนาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บัณฑิตแพทย์สามารถให้บริการในระดับปฐมภูมิ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาวิชาเป็นแบบบูรณาการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากผู้ช่วยโดยตรงตั้งแต่ชั้นปีแรกๆ พร้อมทั้งปรับปรุงการสอนเวชจริยศาสตร์ให้เป็นรูปแบบ

สำหรับวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าได้มีการประเมินสถาบันโดยคณาจารย์และนักเรียนแพทย์ ผลของการประเมินดังกล่าวนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องและมีการผสมผสานในชั้นปีที่ 2, 3 ให้มากขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาหลักสูตรปรีคลินิกจึงมุ่งเน้นไปทางด้านบูรณาการ (Integrated and Systems-Based Course) โดยมีการเชื่อมโยงกับปัญหาทางด้านคลินิก ยึดหลักการพัฒนาหลักสูตรคือเน้น

- ความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและกฎเกณฑ์
- ความเข้าใจ
- ความสามารถในการประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการตัดสินใจประเมินค่า

การจัดทำหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตของ วพม. มีลักษณะของการบูรณาการระหว่างปรีคลินิกและคลินิกในแนว horizontal และ Vertical integration เริ่มดำเนินการตั้งแต่ช่วงเวลาที่ พลตรี บุญเลิศ จันทรวงศ์ ดำรงตำแหน่งเป็น ผอ.วพม. และ พลตรีหญิง ศ.ทิพย์ ศรีไพศาล ดำรงตำแหน่งเป็น ผอ.กศ.วพม. ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำหลักสูตรบูรณาการ (block) โดยมีอาจารย์หัว

หน้าภาควิชาและคณาจารย์เป็นคณะทำงานฯ ขึ้น 17 รายวิชา (Block) เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2544 กำหนดให้คณะทำงานในแต่ละ Block มีการวางแผนเพื่อเสนอโครงการพัฒนาหลักสูตรและทำการขออนุมัติตามขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อนำมาปฏิบัติจนกระทั่ง พ.ศ. 2545 พล.ต.สุทธชาติ พิษผล ผอ.กศ.วพม. และ พ.อ.หญิง รศ. อภรณ์ภิรมย์ เกตุปัญญา รอง ผอ.กศ.วพม. พร้อมกับคณะทำงานในแต่ละ Block ได้ร่วมกันดำเนินการจนสำเร็จ สามารถนำมาใช้สำหรับ นพท.ชั้นปีที่ 2 และปี 3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-47 เป็นต้นไป

หลักการในการพัฒนาหลักสูตรปรีคลินิกบูรณาการมีความสำคัญของการ

ก. Core content ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทางด้านคลินิก เป็นปัญหาทางคลินิกที่พบบ่อย รุนแรง จำเป็นต้องรู้ตามเกณฑ์ของแพทย์สภา และสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการดูแลผู้ป่วยทางคลินิก

ข. Integrate มีการบูรณาการระหว่างเนื้อหาของภาควิชาต่างๆ ระบบต่างๆ ของร่างกายเข้าด้วยกัน

Scope ของ study module ประกอบด้วยการบูรณาการของหลักสูตรของภาควิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง case study โดยประกอบด้วยการบรรยายร้อยละ 40 ปฏิบัติและการทำกลุ่มย่อยร้อยละ 30 การศึกษาด้วยตนเองร้อยละ 30

คณะทำงานฯ ได้วางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์แนวทางการดำเนินงาน โดยใช้ระยะเวลาตั้งแต่ สิงหาคม - ธันวาคม 2544 และจะประกาศใช้หลักสูตรปรีคลินิกบูรณาการในปีการศึกษา 2545 นพท.รุ่นที่ 27

การพัฒนาหลักสูตรไม่ง่ายอย่างที่แผนวางไว้ ด้วยความไม่พร้อมของคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ หลักสูตรที่ได้ร่างไว้จึงยังไม่พร้อมที่จะนำมาใช้ในปีการศึกษา 2545 สำหรับ นพท.รุ่นที่ 27 ต้องเลื่อนการใช้หลักสูตรนี้ไปอีก 1 ปี โดยนำมาใช้อย่าง

ได้รับต้นฉบับเมื่อ 4 เมษายน 2548 ได้ให้ตีพิมพ์เมื่อ 24 พฤษภาคม 2548 ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ พ.อ.หญิง รศ. ยูพา ผลโภาค วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. 10400

จริงจังกับ นพท.รุ่นที่ 28 ในปีการศึกษา 2546 ซึ่งนับเป็น นพท.รุ่นแรกที่มีการใช้หลักสูตรบูรณาการนี้ในชั้นปีที่ 2

อันึ่งหลักสูตรบูรณาการปริศลินิก ใช้เวลาเรียน 2 ปี จากรายวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ขั้นแนะนำ ชีววิทยาระดับโมเลกุล การพัฒนาการมนุษย์ หลักการป้องกันของร่างกายและโรคติดเชื้อ สังคม วัฒนธรรม พฤติกรรม และจริยธรรมทางการแพทย์ เวชศาสตร์คลินิกขั้นแนะนำ โลหิตวิทยาและวิทยาแม่เรียงประสาทวิทยาทางการแพทย์ ระบบโครงกระดูก กล้ามเนื้อและระบบผิวหนัง ระบบหัวใจ หลอดเลือดและทางเดินหายใจ ระบบการย่อยและโภชนาการ ระบบทางเดินปัสสาวะ ระบบต่อมไร้ท่อและสืบพันธุ์ เวชศาสตร์ชุมชน การส่งเสริมสุขภาพและประสบการณ์ทางคลินิก ระยะแรก รวมทั้งหมด 17 รายวิชา(block) เมื่อจบสิ้นการเรียนการสอนที่ได้ใช้หลักสูตรนี้ จึงมีการประเมินเนื้อหาและความเหมาะสมของหลักสูตร ปัญหาสำหรับใน นพท. รุ่นที่ 28 นี้ มีไม่มาก อาจเป็นเพราะมี นพท. เพียง 35 นาย และ นพท. มีความกระตือรือร้นกลัวที่จะสอบไม่ผ่าน อีกทั้งยังไม่เคยมีรุ่นพี่คอยบอกบทเรียนหรือข้อสอบ การเรียนการสอนหลักสูตรนี้ใน นพท. รุ่นที่ 28 จึงนับว่าค่อนข้างประสบความสำเร็จ แต่เมื่อนำหลักสูตรนี้มาใช้กับ นพท. ปีที่ 2 รุ่นที่ 29 ปีการศึกษา 2547 ผลปรากฏว่า นพท. สอบไม่ผ่านมาก พร้อมทั้งให้ข้อคิดที่มาจากคณาจารย์และผู้เรียนว่าเนื้อหาที่บูรณาการนั้นเป็นการบูรณาการระหว่างเนื้อเยื่อปกติที่สอดแทรกด้วยระบบของร่างกายที่ผิดปกติ จึงทำให้ กศ.วพม. ซึ่งมีผู้อำนวยการกองการศึกษา วพม. คือ พล.ต.หญิง จิตถนอม สุวรรณแตมย์ และ รอง ผอ.กศ.วพม. (พ.อ.บุญรักษ์ พูนชัย) คณะอนุกรรมการหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตของ วพม. ซึ่งมี พ.อ.ศ.สุรพล สุรางค์ศรีรัฐ เป็นประธานคณะอนุกรรมการหลักสูตรฯ และ พ.อ.รศ.วิชัย ประยูรวิวัฒน์ เป็นเลขานุการคณะอนุกรรมการหลักสูตรฯ ต้องหวนกลับมาพิจารณาหลักสูตรบูรณาการของชั้นปีที่ 2 ใหม่ เมื่อมีแรงกระตุ้นจาก พ.อ.หญิง รศ.พรรณผกา บุญยะประสิทธิ์ และ พ.อ.หญิงผศ.วารี พร้อมเพชรรัตน์ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำชั้นปีที่ 3 และ 2 ตามลำดับ ได้จัดให้มีการ feed back เป็นองค์รวมของ นพท.ปีที่ 2 รุ่นที่ 29 ร่วมกับการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนแบบ PBL และ Writing Scenario เมื่อวันที่ 20-21 ม.ค.48 และ 3-4 ก.พ.48 ซึ่งจัดโดย กศ.วพม. ผลของการ feedback และประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรโดยการย้าให้ นพท. ทราบว่า PBL ในปริศลินิกจะต้อง

มี basic sciences เป็นหลักโดยนำโจทย์ที่มีลักษณะคลินิกมาใช้ในขั้นต้นที่ประชุมคณะอนุกรรมการหลักสูตรฯ และ ผอ.กศ.วพม. ได้มอบหมายให้ อจ.หัวหน้าภาควิชาปริศลินิก รับผิดชอบภาควิชาละ 2 blocks ดังนี้ คือ

อจ.ทน.ภาควิชาจุลชีววิทยา (พ.อ.หญิง รศ.ยุพา ผลโภาค) จัดทำโครงร่างของรายวิชาหลักการป้องกันร่างกายและโรคติดเชื้อ 1 และ 3 (Block: Principles of Body Defense and Infectious Diseases I, Block: Principles of Body Defense and Infectious Diseases III)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชาเภสัชวิทยา กศ.วพม. (พ.อ.รศ.บพิตร กลางกล้า) รับผิดชอบรายวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ขั้นแนะนำ (Block: Introduction to Medical Sciences), รายวิชาระบบต่อมไร้ท่อ และระบบสืบพันธุ์ (Block: Endocrine and Reproductive System) และ รายวิชาการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานขั้นแนะนำ (Block: Introduction to PBL)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชาชีวเคมี กศ.วพม. (พ.อ.หญิง ผศ.กาญจนา อุณารมย์) รับผิดชอบรายวิชาชีววิทยาระดับโมเลกุล (Block: Molecular Biology) และ รายวิชาระบบการย่อยและโภชนาการ (Block: Digestive System and Nutrition)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชากายวิภาคศาสตร์ กศ.วพม. (พ.อ.หญิง ผศ.อุทุมพร พิทักษ์สาลี) รับผิดชอบรายวิชาประสาทวิทยาทางการแพทย์ (Block: Medical Neuroscience) และ รายวิชาพัฒนาการมนุษย์ (Block: Developing Human)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชาปรสิตวิทยา กศ.วพม. (พ.อ.หญิง รศ.เสาวนีย์ ลีละยูวะ) รับผิดชอบรายวิชาหลักการป้องกันของร่างกายและโรคติดเชื้อ 2 (Block: Principles of Body Defense and Infectious Diseases II)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ทหารและชุมชน (พ.อ.ผศ. วิโรจน์ อารีกุล) รับผิดชอบรายวิชาเวชศาสตร์ชุมชน (Block: Community Medicine I)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชาสรีรวิทยา กศ.วพม. (พ.อ.หญิง ผศ.วารี พร้อมเพชรรัตน์) รับผิดชอบรายวิชาระบบโครงกระดูก กล้ามเนื้อ และระบบผิวหนัง (Block: Musculoskeletal and Integumentary System) และ รายวิชาระบบทางเดินปัสสาวะ (Block: Urinary System)

อาจารย์หัวหน้าภาควิชาพยาธิวิทยา กศ.วพม. (พ.อ.หญิง รศ.พรรณผกา บุญยะประสิทธิ์) รับผิดชอบรายวิชาระบบหัวใจ หลอด

เลือด และทางเดินหายใจ (Block: Cardiovascular and Respiratory System)

เนื้อหาที่มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาใหม่ อาจเป็นเนื้อหาที่คณาจารย์และ นพท. ปี 2 อายากให้เป็นคือ เป็นการเรียนการสอนที่นำด้วยบูรณาการของความปกติของร่างกาย เช่น กายวิภาค สรีรวิทยา ชีวเคมี ให้มีพื้นฐานก่อน แล้วค่อยบูรณาการในเรื่องความผิดปกติ และหลักการรักษา เช่น พยาธิวิทยา และเภสัชวิทยา แต่โครงร่างที่ปรับเปลี่ยนควรต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของ

แพทยสภา และโรงเรียนแพทย์อื่นๆ คณะผู้บริหารและคณาจารย์ทุกๆ ท่านของ วพม. คาดหวังว่าการปรับเปลี่ยนร่วมกับการพัฒนาหลักสูตรของปริศลินิบูรณาการที่ทำอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความอุตสาหะ วิริยะ ทดมเท และตั้งใจของคณาจารย์ปริศลินิทุกท่าน ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาอย่างสม่ำเสมอเป็นหลักสูตรที่ นพท. สามารถเรียนได้อย่างมีความสุข ความเข้าใจเนื้อหา และจดจำไปใช้ในการแก้ปัญหาบนคลินิก ร่วมกับการประยุกต์ความรู้ไปใช้ต่อในการศึกษาวิชาทางแพทย์ต่อไป